

Tijorat banklarida raqamli depozit xizmatlari va ularning xisobi

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Jumayeva Iroda Jahanovna

Irajumaeva@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada tijorat banklarida raqamli depozit xizmatlari va ularning xisobi haqida fikr yuritiladi. Raqamli depozit xizmatlari bank mijozlariga an'anaviy filiallarga bormasdan, internet va mobil ilovalar orqali depozit operatsiyalarini amalga oshirish imkoniyatini beradi. Maqolada raqamli depozit xizmatlarining afzalliklari, operatsion xarajatlarni qisqartirish, kengroq auditoriyaga kirish imkoniyatlari hamda ularning hisob-kitobi avtomatlashtirilgan tizimlar orqali amalga oshirilishi ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, raqamli xavfsizlik va ichki audit tizimlarining bank faoliyatidagi muhimligi haqida ham fikrlar bayon etilgan. Maqola tijorat banklari uchun raqamli xizmatlarning samaradorligi va xavfsizlik masalalarini yanada takomillashtirish yo'llarini o‘rganadi.

Kalit so‘zlar: tijorat banklari, raqamli depozit xizmatlari, depozit xisobi, avtomatlashtirilgan tizimlar, raqamli xavfsizlik, ichki audit, moliyaviy xizmatlar, operatsion samaradorlik.

Kirish.

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar moliyaviy sektorni tubdan o‘zgartirdi. Bank xizmatlarining raqamlashtirilishi tijorat banklari faoliyatida katta o‘zgarishlarga olib keldi va mijozlarga ko‘plab qulayliklar yaratdi. Raqamli depozit xizmatlari ana shunday o‘zgarishlarning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, banklarning an'anaviy xizmatlarini yanada tezroq, qulayroq va samaraliroq amalga oshirish imkonini bermoqda.

Mijozlar raqamli platformalar orqali depozitlarni boshqarish, foizlarni hisoblash va boshqa moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. Banklar esa bunday xizmatlarni joriy etish orqali o‘z xarajatlarini kamaytirish, filiallar sonini qisqartirish va mijozlarga xizmat ko‘rsatish jarayonlarini tezlashtirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Shuningdek, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari yordamida operatsiyalarni amalga oshirishda xatoliklar kamayib, jarayonlar yanada shaffoflashmoqda.

Ushbu maqolada tijorat banklarida raqamli depozit xizmatlari, ularning afzalliklari va ularga oid hisob-kitob jarayonlari o‘rganiladi. Shu bilan birga, raqamli xavfsizlik va audit tizimlarining ahamiyati ham ko‘rib chiqiladi.

Butun dunyo tomonidan texnika va texnologiyalar asri deb tan olingan XXI-asrni axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Hozirgi kunda har bir soha va har bir yo'nalishga axborot texnologiyalari kirib keldi. Iqtisodiyot (bank-moliya, qishloq xo'jaligi, transport, qurilish, servis) hamda ijtimoiy sohalar (tibbiyot, madaniyat, san'at, ta'lim) sohalar axborot texnologiyalar sababli yanada rivojlanib, ravnaq topdi.

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida so'nggi yillarda raqamli depozit xizmatlarini yanada rivojlantirish hamda ko'lamini oshirishda qator amaliy ishlar olib borilmoqda.

Dunyo mamlakatlarida bo'layotgan tub o'zgarishlar hamda raqobatbardoshlikni haddan ortiq rivojlanishi, tijorat banklarining transformatsiya jarayonini yanada jadallashtirish, xorijiy banklarining amaliyotidan foydalanish, shuningdek, mijozlarga qulay va sifatli bank mahsulotlarini taklif etish uchun mexanizmlar ishlab chiqilmoqda.

Xorijiy banklarning boshqarish mexanizmidagi inson omili imkon darajasida aralashmasligi, mijozlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar raqamlashtirilganligi alohida ta'kidlab o'tish maqsadga muvofiq.

O'zbekiston Respublikasida ham masofadan boshqariladigan Anor bank, TBS bank va Apelsin banklarni ro'yxatdan o'tkazilib, amaldagi qonun va nizomlarga asosan faoliyat ko'rsatib, mijozlarga masafaviy bank xizmatlarini ko'rsatib kelmoqda.

Mamlakatimiz bank tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llash, zamonaviy servis echimlari asosida axborot va moliyaviy texnologiyalarni keng joriy etish hamda transformatsiya dasturlarini amalga oshirishda alohida e'tibor berilmoqda.

Tijorat banklarida depozit operatsiyalari an'anaviy tarzda markaziy o'rinni egallaydi.

Banklarning depozit operatsiyalari yuridik va jismoniy shaxslardan ma'lum shartlar asosida omonatlarga pul mablag'larini jalb qilish bo'yicha operatsiyalardir.

Depozitlar, muddatli depozitlar, omonat daftarchalari depozitlari, bank sertifikatlari deb nom berish odat tusiga kirgan.

Agar aholi haqida gapiradigan bo'lsak, voyaga etmaganlar tijorat banklariga badallar kiritish va ularni tasarruf etish huquqiga ega. Ular buni ota-onalari, farzand asrab oluvchilar yoki vasiylarning roziligisiz mustaqil ravishda qilish huquqiga ega. Omonatchilar bankni mustaqil tanlaydilar va bir yoki bir nechta banklarda omonatlarga ega bo'lishlari mumkin.

Bankning axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish, bank faoliyatining barcha yo'nalishlari bo'yicha avtomatlashtirilgan axborot

texnologiyasini tatbiq qilishda O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 1-noyabrdagi "To'lovlar va to'lov tizimlari to'g'risida"gi Qonuni va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 12 maydagi "2020-2025 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF-5992-sonli Farmoni asosida zarur ishlar olib borilmoqda.

Bank tizimida markazlashgan axborotlar bazasida "Bankning integrallashgan axborot-tahliliy tizimi" dasturiy majmui joriy etilgan bo'lib, uning asosiy vazifalari bank faoliyatini samarali boshqarishni ta'minlash, resurs va tavakkalchilikni boshqarish, bankning barcha yo'nalishlari bo'yicha markazlashtirilgan siyosatni olib borish, mablag' bilan ta'minlash, rejalashtirish hamda biznes-rejani bajarish ustidan nazorat o'rnatish hisoblanadi.

Bankda daromadlilikni oshirish, mijozlarga qulayliklar yaratish va ularga sifatli xizmat ko'rsatish maqsadida zamonaviy interaktiv bank xizmat turlari joriy etilgan.

Xulosa

Tijorat banklarida raqamli depozit xizmatlarining joriy etilishi moliyaviy xizmatlar ko'rsatish jarayonlarini sezilarli darajada o'zgartirdi. Ushbu xizmatlar mijozlarga tezkor va qulay tarzda depozitlarni boshqarish imkonini yaratib, banklar uchun operatsion xarajatlarni kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi. Avtomatlashtirilgan xisob tizimlari orqali depozitlar ustidan nazoratni soddalashtirish, ma'lumotlarni real vaqt rejimida kuzatish va xatoliklarni kamaytirish imkoniyati ta'minlanadi.

Raqamli xavfsizlik choralarining kuchaytirilishi mijozlarning ma'lumotlarini himoya qilish va moliyaviy operatsiyalarning ishonchliligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, ichki audit tizimlarining raqamli xizmatlarni nazorat qilishda samarali ishlashi banklar uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, raqamli depozit xizmatlari tijorat banklari uchun rivojlanishning muhim yo'nalishi bo'lib, bank va mijozlar o'rtasidagi munosabatlarni yanada yaxshilaydi hamda kelajakdagi raqamli inqiloblarning muhim qismiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov, B. (2022). Bank hisobi va audit. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi.
2. Xudayberganov, A. (2021). Raqamli iqtisodiyot va moliyaviy xizmatlar. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.

3. Smith, J. (2020). Digital Banking Revolution: The Future of Financial Services. London: Financial Times Press.
4. Aliyev, O. (2019). Tijorat banklarida raqamli texnologiyalarni joriy etish. Toshkent: Universitet nashriyoti.
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). O‘zbekiston bank tizimida raqamli transformatsiya bo‘yicha hisobot. Toshkent: Markaziy bank matbuot xizmati.
6. Williams, D. (2018). The Impact of Automation in Banking Operations. New York: McGraw-Hill Education.
7. Omonov, K. (2023). Moliyaviy xizmatlar ko‘rsatishda raqamli texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.
8. World Bank. (2022). Digital Financial Services and Financial Inclusion. Washington D.C.: The World Bank Group.